

O paralelă

generare, dar din aplicarea în speță a monadologiei lui Leibniz a rezultat orgolioasă idealizare care l-a făcut incapabil de a vedea realul în esența lui contradictorie, vie, cu luminile și umbrele ei, cu luminile care determină umbrele, cu slăbiciunile care își au și ele și justificarea și grația. El, Pietro, care fusese prietenul și discipolul savantului arab Keirbey, putea să cunoască doctrina sufită a lui Mohyiddîh Ibn'Arabi, care spunea că „Dumnezeu nu poate fi contemplat în afara unei ființe concrete și e văzut mai bine în flința umană decît în oricare alta, și cel mai desăvîrșit în femeie“. Dar cea mai minunată femeie nu poate fi decît o femeie concretă, vie, naturală, cu spontaneitățile și slăbiciunea ei. În realitate, femeile sînt mult mai tari sufletește și mult mai rezistente fizic decît bărbații, ele avînd immanent vocația suferinței, știînd s-o asume mult mai puțin retoric și orgolios. Femeia lui Pietro Gralla a dovedit-o cu prisosință. Pietro nu a fost în stare să înțeleagă criza din conștiința Altei, contradictoriul impuls al sentimentelor, reminiscentele unei prime iubiri nenorocite, legate de amintirea vrăjii, disperării și umilinței. Nu a fost lucid, nu a avut simțul și înțelegerea realităților sufletești. Camil Petrescu îl face pe Danton să spună la un moment dat despre Doamna Roland : „e o femeie adevărată“; Pietro, după ce îl dăduse lui Cellino, în primul act, între altele, și o admirabilă lecție despre femei, îi spune, cu gîndul la Alta : „Mai presus de toate trebuie să ai norocul să întîlnești o femeie adevărată“. Camil Petrescu prefăia, cum se vede, mai mult ca orice, „femeia adevărată“; ca și el, o prețuia și Pietro Gralla, dar cînd a avut, abia la urmă, dovada că soția lui e într-adevăr o femeie adevărată, tocmai atunci a repudiat-o. Nu a fost la înălțimea ei (și numele acesta, Alta, spune ceva). Misogîndia la care ajunge la urmă, de acord cu Cellino, vine numai din stupid orgoliu masculin, pe ideea că el, infailibilul Gralla, s-a putut înșela, văzînd în Alta o „femeie adevărată“. Femeile, oricît de „adevărate“, le găsește acum demne numai de dispreț. Dar abia acum se înșală. „Nu, femeia aceea era gîndită fără slăbiciuni... Cel puțin aceea pe care am iubit-o eu era fără slăbiciuni... Era singura care mă interesa...“ îl spune Altel, la sfîrșit. O „gîndise“, făcuse din ea un concept, o schemă, o imagine utopică, în loc să accepte și să cunoască realitatea concretă, în toată minunata ei viață. Pierde cea mai frumoasă iubire, cea mai profundă și verificată iubire, pierde cea mai mare șansă. De ce ? Pentru că „vedea idei“.

AI. PALEOLOGU

Ce tulburătoare paralelă se poate stabili, pe document, între directoratele, la Teatrul Național din București, ale clasicilor I.L. Caragiale și Camil Petrescu! Numiți prin decrete semnate după exasperante abilități de cabinet, boicotați, în presă, înaintea primului gong al solemnei deschideri de stagiune, și urmăriți vîntorește chiar după stingerea ecourilor ultimului, împiedicați să aplice mari programe de reformă, ei s-au aflat, mai mult decît atîția instalați cu sau fără chemare în fotoliul lui Ion Ghica, în ținută de campanie. „Disciplina morală și artistică sînt pentru munca intelectuală și pentru creatori în teatru tot atît de importante și sînt strict necesare ca și în oștire...“ a ținut să precizeze cel ce fusese cronicarul dramatic al Argus-ului, cînd, la 12 februarie 1939, era recomandat actorilor (se cunoșteau prea bine!), în somptuosul foaier al teatrului, de către Ion Marin Sadoveanu. (Caragiale introdusese și el, din capul locului, măsuri draconice privind punctualitatea, ținuta scenică, administrația.)

Este cunoscută convingerea noului director, reafirmată în furtunoase campanii de presă : „...criza teatrului românesc (...) nu e o criză de repertoriu, ci este o criză de interpretare“. Și ilustrul său predecesor gîndea la fel. Lunile de directorat activ le-a petrecut în stal, lîngă Paul Gusti, regizorul, dublîndu-l. Astfel, Camil se grăbește să aplice teoriile sale, formulate în completarea **Modulității estetice a teatrului**. În forma practică, de lucru, ele vor fi reunite sub titlul **Regia concretă** (mai tîrziu vor forma substanța „Seminarului de regie experimentală“ — 1945). În posesia primelor fascicule (multiplicate!) ale noilor directive de scenă, regizorii și actorii erau îndemnați să citească prolegomene pentru „modul de a studia piesa, de organizare a structurii și ritmului spectacolului, de a realiza intențiile textului, prin operații succesive, deduse dintr-o tehnică determinată“. Nici marele Iancu nu proceda altfel, cînd diseca piesa cu abilități de chirurg.

Imperturbabil (zodie sub semnul căreia Camil îl așezase, polemic, pe E. Lovinescu!), directorul deschide la **Studio-ul Naționalului „școala de regie experimentală“**. Soare Z. Soare („iertat“ pentru căderea **Mloarei**) montează, în spiritul „școlii“ și în adaptarea lui G. M.

Zamfirescu, uitata melodramă **Curierul de Lyon**; căci, preciza directorul, „tinerii interpreți (trebuie) să ia contact cu roluri directe și puternice, cu emoții simple, să învețe să treacă rampa, înainte de a trece la marele repertoriu“. Camil își obișnuise colaboratorii cu lectura febrilă a avizierului. Presa vremii dă mărturie despre emoția venerabililor societari, la aflarea vestii că „oricare dintre angajații Teatrului Național (...) au dreptul să ceară să studieze oricare din rolurile principale (...) eventual să le joace în spectacolul obișnuit“. Oare Iancu Brezeanu, Iancu Petrescu, N. Hagiescu și alții tineri de mare viitor nu se bucuraseră de același privilegiu, în celălalt veac, din grija lui Caragiale pentru viitorul teatrului?

Și tot în spiritul devoțiunii față de prima scenă a țării, amândoi directorii au forțat inerția birocratică, investind

fonduri însemnate pentru reparații și reutilări. Nepotului de actori pribegi i s-a intentat proces, iar autorului **Sufletelor tari** i se cerea, prin presă, demisia! Camil nu s-a intimidat (dărmite Caragiale!), dar același protocolar I. M. Sădoveanu, demnitar în Ministerul Cultelor și Artelor, prezidează, la 19 decembrie 1939, ceremonia prin care fostul director i se aduc mulțumiri pentru bunele oficii. Amărăciunea demiterii n-a fost gustată la intensitatea voită de adversari. În vară, Camil obținuse Premiul național pentru literatură dramatică, și încă savura succesul. Nici părintele **Scrișorii pierdute** nu se sînchisise de „caba“ confratilor. Trăia fericit „lunile“ de miere, alături de frumoasa Didina Burelly-Caragiale!

Ionuț NICULESCU

„Rampa“, acum 50 de ani mai 1932

Decanul scenei, C. I. Nottara, are nobila aspirație „...să mai trăiesc vreo trei ani ca să-mi realizez dorința cea mare de a împlini 60 de ani de teatru“. Mesterul făcuse de toate în glorioasa-i viață: figurație, „ca vîntul și ploaia“ (efecte sonore!), regie de culise, copiasă „role“... De ținut minte. ● Bilanț modest la fine de stagiune, la Național doar M. Sorbul, N. Iorga, V. Eftimiu cu piese noi; reluări — Caragiale, Hasdeu, Ciprian. ● Teatrul soților Bulandra, de pe Splai (s-au întors, în fine, acasă!), invită publicul prin grațiosul afiș „La ordinele dv., doamnă!“ Vor fi „la ordine“ Tony Bulandra și Fory Etterle. ● Tănase, președintele **Societății „Scena“ a artiștilor din România**, dă, în adunarea generală, „descărcarea gestiunii

pe 1931“. Se votează noul comitet și nea Costică este din nou ales în fruntea artiștilor, Generozitatea lui e proverbială. ● Lucia Sturdza Bulandra își prezintă clasa de absolvenți ai Conservatorului, pe propria scenă. Nemiioasă ești, vreme! Doar două „nume“ Elvira Petreanu, Florica Demion. ● Din cușca sufleurului la premiera unei piese, întreaga sală fluieră. Un singur spectator, de la balcon, aplaudă din răspuțeri. — Ce faci, domnule? — îl întreabă un vecin. Găsești că piesa e bună? — Nicidecum. Eu aplaud pe cei care fluieră! ● Pentru viitoarea stagiune se anunță două dramatizări după romanele **Ion** de L. Rebreanu și **Întunecare** de Cezar Petrescu. ● Maestrul (de azi, 1982!) I. Finteșteanu e distribuit

în **D'ale carnavalului**, în rolul lui... Crăcănel. Cum i-o fi ținut piept nervosului Al. Ghibericon — Pampon? ● George Gheorghiu e invitat la Opera din Viena, să prezideze juriul unui concurs. Această, în tiraj ce George Enescu raportează succese la Paris. E un an foarte bun pentru muzicienii români. ● Teatrul Național anunță ultima premieră a stagiunii: **Crima din strada Justiției**, comedie de G. Costăchescu. Soare Z. Soare ia în serios textul și-i alinază pe N. Soreanu, I. Sirbu, I. Finteșteanu, Sonia Cluceru. ● Desigur „în costume și decorațiuni special aduse de la Paris“, trupa lui Tănase ne invită să tragem întreaga vară **Lozul cel mare al Cărbușului**. Elena Zamora, Lizica Petrescu, Al. Giugaru, Aurel Munteanu, Mia Apostolescu, strunțiți de irezistibilul lor „patron“, sînt gata. Vin căldurile, monșeri!

I. N.